

Ἄρ. 1 ἔτος 1^{ον} τόμος 1^{ος} 1^η Ἰουλίου 1921

ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

εἰς δώδεκα φυλλάδια τὸ ἔτος

Ἐκδότης καὶ Διευθυντής

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΑΥΡΙΝΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ὁ σκασιμένος Κρίνος διήγημα.—Κριτικά σημειώματα. Τὸ ἔργον τοῦ Νίκου Νικολαΐδη.—Τὸ παιδί εἶνε πατέρας τοῦ ἀνδρός. Βίος καὶ ἔργα τοῦ Γκαίτε.

—copyright—

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ

ΚΥΠΡΟΣ σελίνια 6 § ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ σελίνια 8

ΔΑΜΟΧΩΣΤΟΣ—ΚΥΠΡΟΣ

ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ

Ἄπ' ὅσους λάβουν τὴν ΝΕΑΝ ΕΠΟΧΗΝ ἔκείνοι ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ μᾶς τιμῆσουν μὲ τὴν ὑποστήριξιν των καὶ νὰ μᾶς ἐνθαρρύνουν διὰ τὴν θεμελίωσιν τοῦ ἔργου ποὺ ἀνελάβαμεν παρακαλοῦνται θερμώτατα νὰ μᾶς ἐμβάσουν τὴν συνδρομὴν των δι' ἓν ἔτος εἴτε εἰς χαρτόσημα εἴτε εἰς ταχυδρομικὴν ἐπιταγὴν, μὲ διεύθυνσιν τῆς ἐπιστολῆς των ἀπ' εὐθείας: Γιαλοῦσα—Καρπασία. Ἐχρηστικὴ ἀπόδειξις θὰ στέλλεται ἀμέσως.

Αὐτὴν τὴν συμπεριφορὰν θεωροῦμεν ὡς ἓνα καθήκον προληπτικῆς εὐκρινείας καὶ πρὸς ὅσους θὰ ἤθελαν νὰ εὐδοκιμήσῃ τὸ ἀρχόμενον ἔργον καὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς διότι ἔχομεν τὴν πεποίθησιν ὅτι εἰς τὸν τόπον μας ὁμοίου εἶδους τολμήματα ἀπέτυχαν πάντοτε ἐνεκα λόγων καθαρῶς οικονομικῶν. Ἀναμφισβήτητον ὅτι οὐδεὶς ἔχει διάθεσιν—προπάντων τὴν σημερινὴν ἐποχὴν—νὰ ἐξοδεύῃ ἀδίκως χρήματα.

Ὅσοι πάλιν δὲν θέλουν νὰ γίνουν συνδρομηταὶ μας θὰ μᾶς ὑποχρεώσουν τὰ μέγιστα ἂν μᾶς ἐπιστρέψουν τὸ φυλλάδιον.

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΠΟΧΗΣ.

Ο ΣΠΑΣΜΕΝΟΣ ΚΡΙΝΟΣ

Ἔτι καλὰ ἂν ἀρχίζεν ἀπ' ἐδῶ τοῦ τελείωσε!

Οἱ ἀφθονες ἀχτίδες τοῦ Μαρτιάτικου ἡλίου ποὺ μπαίναν ἀπὸ τὰ τζάμια τοῦ παραθύρου τὴν ξυπνήσανε. Ψᾶς μὲ κόπο κατώρθωσε νὰ κοιμηθῇ. Οἱ τελευταῖες τρεῖς μέρες ἦσαν βροχερές, ὑγρές, κατάμαυρες καὶ τὰ νεῦρα τῆς εἶχαν πειραχθεῖ πολὺ, τὴς ἐπέρασε φρικῶδῶς μελαγχολικὴ. Χθὲς ἐπῆρε ἓνα γράμμα ἀπὸ τὸ σπίτι, ἀπὸ τὴν μητέρα τῆς, ποὺ παρ' ὀλίγο τὴν ἔκανε νὰ τρελλαθῇ καὶ ὅλη τὴν ψεσινὴ βραδυὰ τὴν ἐπέρασε κλαίοντας, κλαίοντας πολὺ.

Ἐτριψε τὰ μάτια τῆς τὰ καταφουσκιωμένα πρὸς τὸ παράθυρο ἐκύτταξεν ἔξω τὸ κομμάτι τοῦ λαμπρότατου αἰθέρα ποὺ φαινότανε γεμάτο χελιδνία, ποὺ ἄκουε τὸ ἀδιάκοπον τιτύβισμα των, ἐγνώρισε τὴν ὥραία μαρτιάτικὴ ἀττικὴν ἡμέρα καὶ σὰ νὰ τὴνε χαιρετοῦσε μὲ τὸν τρόπο τῆς ἀναστέναξε βαθυὰ.

Ἐσηκώθη κι' ἐντύθηκε. Ἐπειτα ἐκάθησε στὸν ἥλιο κοντὰ εἰς χαμηλὸ παράθυρο. Ἀριστερά τῆς ὁ Ὑμητιὸς μὲ τὴν γλυπτικὴν καταραχιά του ἀλαφροκαθόταν ὡς ἄνεμος, ὀλόφωτος, γελάμενος.

Κάτω, πέρα, ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ δυτικὸ παράθυρο ἐγλυκοφάνταζε ἡ φαληρικὴ θάλασσα ποὺ φαινότανε ὡς κοιμισμένη.

Δὲν ὑπῆρχε οὔτε σημάδι νέφους στὸν οὐράνιο θάλο. Κι' ἔλα ἦσαν φῶς, τραγοῦδι, μυρωδιά, χαρὰ. ὦ, ναί. Ἡ ἡμέρα ἦτον ὥραία, ἦτον μυρόβολη, ἦτον γλυκυὰ.

Ἡ Βέρθα ἀναστέναξε πάλι βαθυὰ. Τὰ μάτια τῆς ἦσαν πλημμυρισμένα ἀπὸ δάκρυα. Θεέ μου! Ὑπόφερε τόσο πολὺ, ἦτον τόσο θανάσιμα θλιμμένη. Ἐβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη τὸ γράμμα τῆς μητέρας τῆς καὶ τὸ διαβάζει πάλι:

Βέρθα μου.

Εἶμαστε χαμένες. Ὁ Χάτζαλας μᾶς βγάζει τὸ σπίτι εἰς σφυρὴ μᾶς τὸ πουλεῖ. Δὲν μπορεῖ νὰ περιμένῃ λέει. Παιδάκι μου, ἀχ παιδάκι μου. Θυμᾶσαι τί σοῦ ἔλεγα ἐγώ; Τώρα νάτα. Θὰ μείνης στή

μέση σου κι' εγώ στους δρόμους. Τι να κάμουμε; τί θα γίνουμε;
'Ο Χάτζαλας είνε βρώμικος και πρόστυχος άνθρωπος. Μας εφοβήρισε
και μάς τὸ κάμνει. 'Εγὼ πάω νὰ χάσω τὸ κεφάλι μου. 'Α δὲν πε-
θάνω, θὰ τραλλαθῶ. Τι νὰ κάμουμε, τί θα γίνουμε; Γράφε μου
και σὺ καλή μου κόρη τί σκέφτεσαι.—'Εχεις κάμει τὰ φροντιστή-
ρια πού μου γράφεις; 'Αλλά πῶς ἀφοῦ δὲ σου σταίλα λεπτά γιὰ νὰ
πληρώσης... Καλό μου παιδάκι πόσο θὰ υποφέρεις. 'Ομως ἐγὼ σοῦ
τέλεγα. Δὲν είνε ἀνάγκη νὰ γίνης γιάτρουνα. Στὸν τόπο μας δὲν τῶ-
χουνε οὐδὲ καλό.» 'Ετελείωνε τὸ γράμμα τῆς μαμάς.

—'Ο Χάτζαλας είνε βρώμικος και πρόστυχος άνθρωπος.—Περίεργο!
Και ἔμωσ αὐτὴ ἤξευρε πῶς ὁ Χάτζαλας ἦτον καλέκαρδος και σπλα-
χνικὸς ἄνθρωπος. Τώρα ν' ἀλλάξῃ ἔτσι! Κάτι τρέχει... 'Απὸ τὸ νοῦ
τῆς ἐπέρασε μιὰ ὑπόψια μὰ δὲν ἐθέλησε νὰ τὴ σταματήσῃ και νὰ
τὴ βασανίσῃ. 'Ητανε φύσης τόσο πρόστυχης και χυδαίας...

Μολταῦτα καταλαβαίνει πῶς οἱ περιστάσεις είνε παραπολύ κρίσι-
μες, είνε τρομερές. Τί τραγικὴ ἀστειότητα θάκανε στὴ μητέρα τῆς
ἃ δὲν ἐπρολάβαινε τὸ γράμμα! 'Εσκόπευε νὰ τῆς γράψῃ γιὰ λεπτά
και ἔτι ἤθελε νὰ κάμῃ νέαν φορεσιά και καινούργια υποδήματα. Εὐ-
τόχημα πού δὲν ἐπρόφτασε. Σ' αὐτὴν τὴ σκέψῃ ρίχνει τὸ βλέμμα
στὸ ντύσιμο τῆς και κυττάζει: Τὰ φορέματα τῆς τριμμένα τὰ ὑπο-
δήματα τῆς μόλις υποφέρουνται. Και αὐτὰ ἦσαν ἐκεῖνα πού φαίνον-
ταν μοναχά. Θεὲ μου καλέ μου Θεέ. Τί χάλια! Και στεναίξει και
τὰ μάτια τῆς είνε γεμάτα δάκρυα, δάκρυα πικρά, δάκρυα καψερά.

Αισθάνεται νὰ πιάνεται ἡ ἀναπνοή τῆς και σηκώνεται ν' ἀνοίξῃ
τὸ παράθυρο. Χτυποῦν τὴν πόρτα. 'Ανοίγει. Είνε ἡ σπιτονοικοκυ-
ρά τῆς. Χριστοῦλλη μου! 'Ολα ἀπανωνά. Τῆς κατεβαίνει γιὰ τὸ
νοῖκι. Τῆς χρωστά δυὸ μηνιάτικα κ' ἕνα πού τρέχει τρία.

'Η κυρὰ Νικόλαινα ἐμπήκε και δίχως καν νὰ τὴν καλημερίσῃ
«Δὲ σὲ εἶδα φές. 'Αργοκοιμήθηκες—τῆς εἶπε—'Ηθελα νὰ ρωτήσω
τί ἔκαμες γιὰ τὸ νοῖκι. Ξέρεις πῶς δὲν μπορῶ νὰ περιμένω περισσό-
τερο. 'Εγὼ εἶμαι φτωχὴ γυναίκα και πρέπει νὰ πληρώνουμαι. 'Εμένα
ὁ σπιτονοικοκύρης μου δὲ μὲ περιμένει οὔτε μέρα. Μοῦ χρωστάς δυὸ
μηνιάτικα κ' ἕνα πού μπαίνει τρία. Είνε τόσος καιρός. Δὲ μπορῶ νὰ
περιμένω πιά, δὲ μπορῶ γνῶρίζῃ το. Πρέπει νὰ βρῆς νὰ μὲ πλη-
ρώσης.»

'Η Βέρθα τὴν ἄκουε μὲ πνιγμένον θυμὸ και μὲ θανάσιμην ἀπελ-
πισία:

«Μὰ τί νὰ κάμω κυρὰ Νικόλαινα; Ξέρεις πῶς ἔχω λεπτά και δὲ σὲ
πληρώνω; Περιμένε ἀκόμη λίγες μέρες. 'Ελπίζω νὰ πάρω. Δὲ θὰ

χάσης τὰ λεπτά σου.» Τῆς ἀπάντησε μὲ κοιμμένην φωνή. 'Ομως ἡ
κυρὰ Νικόλαινα ἦτον ἀκαμπτη:

«Δὲ ξέρω τίποτις—εἶπε. Πρέπει νὰ βρῆς νὰ μὲ πληρώσης. Σὰ δὲν
ἔχετε τὰ μέγα μὴν ἐρχόσασθε νὰ ξενιτεύσθε γιὰ νὰ μοῦ γενῆτε γιά-
τραινες γυναίκες πού βολοκασθε. 'Εγὼ θάλω τὰ λεπτά μου, τὸ νοῖκι
μου. Πρέπει νὰ βρῆς νὰ μὲ πληρώσης. Κάμε ὅπως ξέρεις. Δὲ μπο-
ρῶ νὰ περιμένω πιά. 'Ακούς ἐκεῖ... 'Νὰ μοῦ χρωστά δυὸ μηνιάτικα
κ' ἕνα πού μπαίνει τρία κ' ἀκόμη νὰ μοῦ λῆ περιμένει... Δὲ μπο-
ρῶ, δὲ μπορῶ νὰ περιμένω πιά. 'Εγὼ εἶμαι φτωχὴ γυναίκα και πρέ-
πει νὰ πληρώνουμαι. Κάμε ὅτι ξέρεις.» Καὶ γυρίζουσα νὰ φύγῃ
ἔβρωμαλόγησε:

«'Επὶ τέλους ρίξε τὴ μυτίτσα σου κι' εὐὸ και πέρασε ὅπως οἱ ἄλλες...
'Ὁραία εἶσαι και πᾶ' στὸν ἀθῶ σου... Καλάμι πού λυγάζει δὲ σπάει.»

'Ακούοντας ἡ Βέρθα ἐνοίωσε νὰ τῆς ἀνεβαίῃ ὄλο τὸ αἷμα στὸ
κεφάλι. 'Εκλείσε τὴν πόρτα μὲ ἐρμὴ και βρέθηκε κουλουριασμένη στὸ
στῶμα τῆς. Τὴν ἐπίασαν λυγμοί, σπασμοί. 'Εμειναν ἔτσι μισολιπόθυμη
σχεδὸ μισὴ ὥρα. 'Επειτα ἐσηκώθηκε. 'Ενοίωσε τὸ κεφάλι τῆς σὰ φοῦρνο.
Τὸ δωμάτιο τῆς ἐπάνῃ σὰ νὰ ἐσκέλευε, νὰ στριφογύριζε, νάκανε κύ-
κλους. 'Ολα γύρω τῆς τὰ ἐβλεπε θαλά και σάν-κινούμενα. 'Εσύρ-
θηκε τρεκλίζοντας ἴσα μὲ τὸ παράθυρο, πού ἦτον ἀκόμη κλειστό, τ'
ἀνοίξε κι' ἄρχισε ν' ἀνασαίῃ βαρῶ μὲ κοιμμένα ἀναφυλλητά. 'Ο κα-
θαρὸς ἀέρας πού ἀνάπνεε, σὲ λίγα λεπτά τῆς ἐκαθάρισε τὸ φῶς και
τῆς ἐδράσεισε λιγάνι τὸ κεφάλι. 'Επράβηξε τὴν καρέκλα, ἔπου καθό-
τανε κατάλιγα πρὶν ἔλθει νὰ τὴν ἐνοχλήσῃ ἡ κυρὰ Νικόλαινα πὶ
κοντὰ στὸ παράθυρο κι' ἐκάθησε νοιθθοντας νὰ τῆς τρέμουνε τὰ μέ-
λη. 'Ερριψε τὸ βλέμμα ἀόριστα στὸν ἐρχοῦντα τοῦ παραθύρου και σάν
ἀντίκρουσε τὴ θάλασσα στὸ νοῦ τῆς ἤλθεν ἡ ἀνάμνηση τοῦ γενέθλιου
τῆς τόπου...

'Ητον ἀπὸ τὴ Σάμο, ἀπὸ τὸ Καρλόβασι. Μόσα στὴ φαντασία τῆς
βλέπει τὸ ἄσπρο, καθαρὸ και νόστιμο σπυράκι ἐπὶ γεννήθηκε, τὰ
μαῦρα και ἀπότομα βουὰ τῆς πατρίδος τῆς, τὰ καθωμένο βαρῶ γύ-
ρω ἀπὸ τὴν πόλιν μὲ τὰς κορυφὰς των τὰς ἀκανόνιστες και πα-
ράξενες. 'Αντίκρου, κάτω, στὸ τέλος τῆς βουνοπλαγιάς ἔπει ἀπλώνεται
τὸ Καρλόβασι, τὸν μόλο μὲ τὸ λιμανάκι του, τὴ βορινὴ θάλασσα
τοῦ Αἰγαίου τὴν συχνότατα ἀνήσυχη και φορτουμισμένη.

'Ὡ τί ὄρασια, τί εὐτυχευμένα ἔζησεν ἐκεῖ κάτω! Τὰ μάτια τῆς
πλημμυρίζουν δάκρυα πάλι και ὁ κόμπος τοῦ λυγμοῦ χοντρός ἀνα-
βαίνει στὸ λαιμὸ τῆς. Θυμάται... Τῆς ἄρεσκε πάντα νὰ κάθεται, τὸν

χειμώνα κοντά στο παράθυρο του σαλονιού, το καλοκαίρι στο παλκόνι, για να παρακολουθήσει τα ιδιότροπα παιχνίδια της δύσης με τα γαλάζια νερά και με τις κορυφές του ψηλού βουνού που έσκυβαν άπαυα από τη θάλασσα... Ήταν ήσυχη τότε, ήταν ευτυχισμένη... Τα δάκρυα φουσκώνουν όλοένα, φουσκώνουν ακατάπητα και κοκκινίζουν τα βλέφαρα των ωραίων ματιών της.

Και εξαφνα η σκηνοθεσία άλλαξε.

Όμως τώρα το ροδάκι της φαντασίας αρχίζει να ξετυλίγη αναμνήσεις λυπηρές, επίπονες.

Μες στο νοῦ της ξεπροβάλλει άχνά η φυσιογνωμία του πατέρα της και μαζί έρχονται οι οικογενειακές περιπέτειες, οι δυστυχίες.

Ο πατέρας της ήταν δικηγόρος στο Καρόβασι. Είχε ανακατευθεί άτυχα στην πολιτική και η όλιγη περιουσία του ανεμισόθηκε στα χωριά των ψηφοφόρων. Όταν έπηρεε τη μητέρα της ήταν οικονομικά κατεστραμμένος και είχε τριανταοχτώ χρόνια στη ράχη του. Ήτο νέα, ωραία και μορφωμένη η μητέρα της και αυτά ήσαν όλη σχεδόν η προίκα που του έδωσε. Όμως ο πολιτευτής έκαμε τον γάμον αυτόν από αίσθημα και γιατί ήθελε να νοικοκυρευθή. Άρχισε να εργάζεται προσεχτικά και με όρεξη ελπίζοντας σε νέον μέλλον. Μέσα σε λίγα χρόνια τα τρομερά οικονομικά κενά που δημιουργήσαν οι πολιτευτικές άποτυχίες του ελιγώστευσαν. Όμως, άλλοίμονον. Η μοίρα δέν άφησε να εξασφαλιση τουλάχιστον την οικογένειά του. Άρώστησεν άπότομα από κρουλόγημα που πήρε στες νύχτες της επίμονης εργασίας και πέθανε από πνευμονία.

Η θύμηση αυτού του θανάτου ήταν άποκρυσταλλωμένη ακριβώς στη σκηνή που η μητέρα της ήταν ριγμένη άπάνω στον νεκρό και τον έβρεχε με τα δάκρυα της τ' άπαρηγόρητα. Αυτή, τότε, ήταν τεσσάρων χρονών.

Όστερα από τον θάνατο του πατέρα η μητέρα της έμεινε μόνη για τις φροντίδες της μόρφωσης της. Έδωσε σ' έναν οικογενειακό φίλο, τον Χάτζαλα, έτι άφησεν ο μακαρίτης για να τὸ έμπορευθή στένομα της όρφανής και βουτηγμένη στα μαύρα έκλεισθη στο σπίτι της δίχως να βγαίνει σχεδόν καθόλου και δίχως να δέχεται για πολόν καιρό κανένα, έχτος από λίγους στενοῦς φίλους και τους συγγενείς, άφοσιωμένη στην ανάπτυξη του παιδιού της. Έτσι άπλά και θλιμμένα περάσανε τα χρόνια του μικρού σχολειού για την όρφανή και τελείωνε τὸ άνωτερο παρθεναγωγείο όπότε ένας άεργος νέος, γιός πλούσιου γιατροῦ την έζήτησε. Ω, θυμάται τὸ ζεστό εκείνο καλοκαιρινό βράδυ

που κατέπιν από τὸ δειπνο έκαθόταν στο τραπέζι όπου είχαν φάει κι' εδιάβαζε την Indiana της George Sand. Τὸ πνεῦμα της ήτον βουθισμένο μες στες σελίδες του έργου και κάπου, κάπου, σαν ανασήκωνε τὸ κεφάλι από τὸ βιβλίο, άκουε μες στη σιωπή της βαρυάς και γαλήνιας νύχτας τὸ βούισμα του γιαλού τὸ μονότονο και μυστηριακό.

Η μητέρα της άσχολιόταν μέσα. Όστερα έπηρεε τὸ εργόχειρο της κι' εκάθησε στην αντικρουή πλευρά του τραπεζιού κάνοντας πως εργάζεται ενῶ η φυσιογνωμία της έδειχεν ανήσυχες σκέψεις. Όμως δέν την έρώτησε για τίποτε. Τὸ διάβασμα ήτον πολὺ καλλίτερο παρά η κουβέντα με την μητέρα. Ότι και νάταν θά προτιμούσε να τὸ μάθῃ άργότερα. Μά εξαφνα η μητέρα της εἶπε:

«Βέρθα ξέρεις ο κύριος Ζήσιμος μου μιλούσε για σένα.»

«Ο γιατρός;»

«Ναι.»

«Ήλθε σπίτι μας σήμερα; Δέν τον είδα.»

«Ναι. Τὸ απόγευμα. Τὴν ὦρα που ήσουνε περίπατο ακόμη. Και τί καλά που μου μιλά πάντα για τον παπα σου. Καμμιά φορά ήσαν αντίθετοι στες ιδέες μα ποτε τη φιλία τους δέν τη χαλάσανε. Κι' ο μακαρίτης τον είχε πάντα σε καλό.»

«Ναι κι' έμένα μ' άρέσει αυτός ο άνθρωπος. Είναι καλός γιατρός και τίμιος. Λιγάκι βαρετός μονάχα μα δέν πειράζει. Η βαρετόςούνη κάποτε πάει για τὸ γιατρό.»

«Και για σένα μου λέει τόσα καλά!» Εἶπε πάλιν η μητέρα.

«Μπα!—έκαμεν αυτή με αυτόρεσκο χαμόγελο—πως έχω ωραία δόντια; Αυτό μου τὸ εἶπε της ίδιας μια μέρα που ήτον εδώ.»

«Εἶνε ένθουσιασμένος μαζί σου λέει Βέρθα.»

«Μπα! Γιατί τραγουδῶ ωραία; Κι' αυτό μου τὸπε. Άλλο τίποτε;»

«Για όλα σου.»

«Για όλα μου;—είχε πει γελώντας ζωηρά—είνε πολὺ κόλακας γιατρός.»

«Θά σ' έκανε... εοχαρίστως... παιδί του μου εἶπε.» Της απάντησε η μητέρα της κόνοντας τὰς φράσεις και κυττάζοντας για την έντύπωση που έκαμαν.

Αυτής η φυσιογνωμία είχε σαβαράφι. Έσκυψε στο βιβλίο σκεπτική κι' έπειτα ρώτησε κάπως δειλά:

«Τί δηλαδή;»

«Ξέρεις, ο γιός του ο Πέτρος... Έκαμε να πῆ η μητέρα της. Όμως τη σταμάτησεν άπότομα:

«Α, γι' αυτό;... "Δε γράφει άλλο υύφη.» Κι' έσκυψε στο βιβλίο της. Μά τα λόγια της μητέρας της την έκαμαν άνήσυχη. Έξακολούθησεν άκόμη:

«Όχι παιδί μου. Δέν πρέπει έτσι να μιλάς. Το ζήτημα θέλει σκέψη.»

«Όφ, μαμά. Για παντρολογήματα τώρα; "Άφησε με ήσυχη. Θέλω να διαβάσω.» Κι' έσκυψε πάλι στο βιβλίο πιάνοντας το κεφάλι με την παλάμη του άριστερου της χεριού τ' άκουμπημένου με τον άγκώνα άπάνω στο τραπέζι. "Όμως ή μητέρα είχε να μιλήσει κι' επέμενε:

«Βέρθα. Μήν κάνεις σα μωρό παιδί. Στάσου να μου μιλήσεις σαν κοπέλλα γυναίκα. Είσαι δεκαοχτώ χρονώ κοπέλλα. Μή μου κάνεις σα μωρό παιδί.» ειπεν άνήσυχη λιγάκι.

«Όφ, μαμά. Για προξενήτρα μου ήλθες τώρα; Κάμε το εργόχειρο σου. Θα φας ένα χρόνο να το τελειώσεις.»

«"Άς το εργόχειρο—ειπεν ή μητέρα της ρίχνοντας μίαν άφελη ματιά στην άσχολία της—δέν πειράζει ά φάω χρόνο να το τελειώσω. Κι' άκουσέ με. Είναι μιá τύχη που σου παρουσιάζεται και δέν πρέπει έτσι άσκερτα να την διώξουμε.»

«Όμ, είδες εκεί τύχη! που δέν πρέπει κιόλα να τη διώξουμε... "Άμ δέ...» Έκαμεν αúτη σηκώνοντας το χέρι από το κεφάλι και κυττάζοντας άφηρημένα προς στον γυαλό.

«Τύχη είναι Βέρθα, άμ τι είναι.» Είπεν ή μητέρα της με τόνο φωνής που έδειχνεν δλη την πεποίθηση της σ' αυτό.

«Μά τι είναι επί τέλους αυτός ό Πάτρος σου μαμά; "Ένα παιδαρέλλι άεργο. Νά! Τίποτε άλλο. Κι' είδες εκεί τύχη...»

«Δέν είναι έτσι Βέρθα. Δέ μιλάς σωστά. Είναι μοναχογιός του γιατρού κι' ούτε παιδαρέλλι είναι που τον λές. "Απεναντίας είναι πολύ σοβαρό παιδί.»

«Κουτό δηλαδή.»

«Βέρθα! Πρέπει να είσαι ευγενής. Δέ μας άκούει κανείς με ώστόσο. Δέν πρέπει να φεύγουν τέτοια λόγια από το στόμα σου. "Έσύ έχεις άνατροφή.»

«Όφ, μαμά. Αúτον που τον κοροϊδεύανε όλοι στο σχολείο για την κουταμάρα του. Τόλεγε ένας συμμαθητής του, ό γιός του Σπόθη του ταμιά του εργοστασίου του Ρήγκουλου.»

«"Ητον από ζηλοφθονία. "Έσύ είσαι άθώα άκόμη. Για κατηγορίες

ό κόσμος... Τίποτε άλλο μήν του ζήτησης. "Ο Πάτρος είναι από τους καλλύτερους νέους του τόπου μας. Πλούσιος και φαμίλιας.»

«Γιός του γιατρού του Ζήσιμου και της Λήδας του Φράτη.»

«"Ο πατέρας του γιατρού ήτανε Κόνσουλας κι' ό πεθερός του δικαστής...» ειπεν ή μητέρα της.

«Όφ, μαμά... Για μεράκι το πήρες άπόφε να μου προξενής τον γιό του Ζήσιμου; Δέ μ' άρέσει, κατάλαβες; δέ μ' άρέσει. Είναι βλάκας!»

«Βέρθα! πρώτη φορά σ' άκούω να φέρνεσαι έτσι, να βρίζεις!...»

«Μά... γιατί ταιριάζει.» ειπεν αúτη μ' έναν άερα πεισμομένης.

«Και που το βρίσκεις πώς ταιριάζει παρακαλώ;»

«Μαμά. Αúτη ή στιχομυθία με στενοχωρεί παραπολύ. Κατάλαβε το επί τέλους...»

«Μά... παιδί μου. "Όταν εγώ δέ σου μιλήσω γι' αυτά ποιός άλλος πρέπει να το κάμη; Για σκέψου λιγάκι... "Όταν εγώ δέν έχω στο νοú μου την άποκατάσταση σου και δέ μπορώ να σου μιλήσω γι' αυτά τα ζητήματα από ποιόν τα περιμένεις;»

«"Όυτε από σένα, ούτε από κανέναν άλλο προς το παρόν, μαμά. "Αργότερα βλέπουμε. "Ο νοúς μου τώρα είναι παρμένος από την ιδέα να γίνω έπιστήμων. Τα παντρολογήματα δέ μου λένε τίποτε. "Όταν τελειώσω τας σπουδάς μου τότε βλέπουμε.»

Σ' αυτά τα λόγια ή μητέρα της έσκυφεν άπότομα το κεφάλι κάτω, το πρόσωπό της έπήρεν έκφραση θλίψης και τα δάχτυλα της—σά να τα έσπρωξε κάτι—εκινήθησαν γοργότερα στο φτιάξιμο του εργοχειρου. Και με βαρόν και συλλοισμένον τόνο της ειπε:

«"Επιμένεις άκόμη παιδί μου σ' αúτη την ιδέα;... άφού ξέρεις ότι τα οικονομικά μας είναι άχαμνά. Σου το ειπα τόσες φορές. Δέν έχουμε περιουσία. Είμαστε φτωχές. Τέτοια δουλειά μπορεί και να μās φέρη την καταστροφή...»

«"Εσύ μαμά ή ίδια δέν ειπες κάποια μέρα πώς αν ήμουνα άγόρι θα με σπουδάζεις δικηγόρο για να πάρω τη θέση του παπα; Είμαι κορίτσι. Δικηγόρος δέ μπορώ να γίνω, λοιπόν θα σπουδάσω γιατρός. Δέν είναι το ίδιο;»

«"Αλλοίμονο καλλύτερα να μήν έσωνα να το πω ούτε αυτό. Τώρα καταλαβαίνω πόσο κάθε λέξη έχει την αξία της: είχε δικιο ό μακαρίτης. Είσαι πεισματάρα Βέρθα, το πείσμα δέ βγαίνει σε καλό.»

"Ητον ό χαρακτηρισμός που την άγγιζε. "Εσηκώθη άπότομα:

«Καληνύχτα μαμά, ένύσταξ.» ειπε κι' έπήγε στο κρεβάτι της.

Σχεδόν ελην τή νύκτα τήν ἐπέρασε ἀώπη συλλογιζόμενη τὰ λέ-
για τῆς μαμᾶς καί τήν ἐπιμονή τῆς νά μή τήν ἀφήνῃ νά πάῃ νά
σπουδάσῃ. «Τί! Κι' ἄ δὲν εἶχαν χρήματα δὲν ἔκαναν ἕνα δάνειο;
Τόσοι ἄλλοι τὸ συνείθιζαν. Ἄμα τελειώσει θά ἐργασθῇ καί τὸ πλη-
ρώνει...» Ἦτον ἡ καταπειστική στὸν ἑαυτὴ τῆς δικαιολογία.

(ἀκολουθεῖ)

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΑΥΡΙΝΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝΣ

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Τὸ ἔργον τοῦ Νίκου Νικολαΐδη. (Τὸ Γαλάζιο Λουλούδι.—Ἄν-
θρώπινες καὶ Ἀνθινες Ζωές.—Διηγήματα).

Δὲ φρονῶ ὅτι γιὰ νὰ γράψῃ κανεὶς κριτικὴ ἑνὸς ἔργου πρέπει
νὰ γνωρίζῃ δίχως ἄλλο τὴν ζωὴ τοῦ συγγραφέως. Ὅταν ὁμοῦς ὁ
κριτικὸς ἔχει καὶ κάποια γνῶριμία τῆς ζωῆς ἐκείνου ποῦ κρι-
ναι ἡ ἐργασία γίνεται εὐκολώτερη. Τὸ τελευταῖον συμβαίνει στὴν
περίπτωσιν μου ποῦ γράφω γιὰ τὸν Νίκο Νικολαΐδη.

Ἐνα βράδῳ τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1916 μὲς στὸ καφενεῖο τῶν
Κυπρίων φοιτητῶν ὁ «Γαμβέττας» τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου
μου γνωρίζαν ἕναν νέο, ποῦ ἔβλεπα ὡς τότε συχνὰ στὴν Ἀθή-
να μὲ πολλὰ μαλλιά μαῦρα σὰν ἄβενος, μὲ φυσιογνωμίαν ἐκ-
φραστικὴ καὶ λιγάκι περίεργη, μὲ ἀνάστημα ὑψηλὸ καὶ ποῦ εἶχα
μαντεύσει καλλιτέχνη. Δὲν ὑποψιαζόμουν ὅτι ἦτο συμπατριώτης
μου. Μοῦ τὸν ἀνόμασαν: Νίκος Νικολαΐδης, ζωγράφος, Κύπριος.
Καὶ ἡ γνῶριμία μας μὲ τὸν καιρὸ κατέληξε σὲ φιλία. Χωρισθί-
καμε τὸν γενάρη τοῦ 1918 ἔταν ἐγὼ ἐπῆρα τὸ δίπλωμα μου
καὶ ἔφυγα γιὰ τὴν Κύπρον. Μετὰ ἕνα χρόνον ἤλθε κι' ὁ Νικολαΐ-
δης ἐδῶ. Τὸν συνάντησα στὴ Λευκωσίαν τὸ καλοκαίρι τοῦ 1919
κι' ἔπειτα τὸν ἐκάλεσα κι' ἐπέρασε λίγες ἡμέρας στὸ ἐρημητήριόν
μου στὴ Γαλοῦσα.

Γνωριμία πέντε χρόνων. Ἀπὸ τότε ὡς τώρα πολλὰ εἶπαμε ὁ
ἕνας στὸν ἄλλο. Κι' ὅπως εἶνε φυσικὸ νὰ συγκρατῇ κανεὶς ὅ,τι
τοῦ κάμνει πιδ δυνατὴν ἐντύπωσιν ἐγὼ εὐγκράτησα ὅσα φανε-
ρῶνουν τὸν καλλιτεχνικὸ χαραχτήρα τοῦ Νικολαΐδη.—Ἐξ ἄλλου
ἡ αἰτία καὶ τὸ στήριγμα τῆς φιλίας μου μαζί του δὲμποροῦσε
νάταν ἄλλα ἀπὸ τὴν καλλιτεχνικὴν του ὑπόστασιν. Δὲν ἦτον ἐξα-
φνα εὐκολὸ νὰ διατηρηθῇ ἡ φιλία μας ἀν' ἦτον κάτι ἄλλο π.χ.
ἔμπορος ἢ κατασκευαστὴς ζωγραφιστῶν ρεκλάμων.—«Ὅλα τὰ
αἰσθητήματα φωνάζουν καὶ θέλουν νὰ βγοῦν. Ἐ! θέλω κ' ἐγὼ
νὰ βγῶ. Ἐ! θέλω κ' ἐγὼ νὰ βγῶ». Μοῦ εἶπε κάποιος βράδῳ
μὲ τὸν ἐκφραστικὸν καὶ σφιχτὸν τόνον τῆς φωνῆς του τῆς κάπως

νευρικής. Καί ύστερα μου έπρόσθεσα: «Μά δέν είνε ανάγκη νά τ' άκούμε όλα μας τά αισθήματα. Είνε πού πρέπει νά βγαδν. Είνε και πού δέν πρέπει».

Νά εκλέγη κανείς τά αισθήματα και τές ιδέες πού όρμουν από την ψυχή και τόν νοϋ. Ίδού ή άρχή τής συγγραφικής αντίληψης πού περιέχει κάτι πιδ βαθύ άπ' ετι ήθελεν—ίσως—ό ίδιος νά πη: Τήν Ισορροπία τών ψυχικών και τών διανοητικών ιδιοτήτων, πού γεννά την ήραμη και άρμονικήν εκδήλωση τής ζωής.

Όμως όποιαν σημασία και νά θέλη κανείς νά δώση στην «έκλογή τών αισθημάτων και τών ιδεών» είνε γεγονός ετι ο Νικολαΐδης στο έργο του διαπιστώνει μ' έναν τρόπο αύτην την αντίληψη. Τά πρόσωπα μιλοϋν όπως θέλει ή καλλιτεχνική αντίληψη του συγγραφέως και ποτέ ο ά αγνώστης δε θα δει νά συμπεριφέρονται ακριβώς όπως θα συμπεριφέρονταν στη ζωή. Καί αυτό είνε ένα από τά διακριτικά γνωρίσματα του φιλολογικού έργου του Νικολαΐδη, ένα από τά στοιχεία πού συνιστοϋν την τεχνοτροπία του. Ίσως ή διαμονή του στην Αίγυπτο νά του έγκέντρισε στη ψυχή κάτι από την αισθητική τών αρχαίων Αιγυπτίων. Το έργον του φαίνεται οά νά βασίζεται επάνω οε αύστηρά γεωμετρικά και άλλα μαθηματικά σχήματα όπως συνέβαινε με την γλυπτική τών όπηκόων του Ραμοή.

Η τάξη τών προσώπων και τών πραγμάτων όμοιάζει πολύ με την τάξη τών έργων τής γαλλικής κλασσικής εποχής. Το ένα πρόσωπον άπαντα στο άλλο κανονικά δίχως καμμιά θλάση ή πήδημα στη συνομιλία και ή πνοή πού δίνει ή διάθεση τών διακοσμητικών στοιχείων του έργου είνε πνοή αύστηρης ακριβείας. Είς αυτό το σημείον είμαι βέβαιος ετι συμφωνοϋν όλοι όσοι έδιάβασαν έργα του Νικολαΐδη. Είνε πιθανό νά ήθελε κανείς—κατά την περίσταση—πιδ πολλήν διανοητικότητα ή πιδ πολλήν αισθηματικότητα από τόν συγγραφέα. Άλλ' αυτό είνε ζήτημα δυναμικότητος τής διανοίας και τής ψυχής, είνε κάτι πού εξαρτάται από την ψυχική και πνευματική ούσταση του είναι ενός

άνθρώπου και μέσα στις σελίδες ενός έργου βρίσκεται πάντα ο άνθρωπος πού το έγραψε.

Κάτι πού μου προξενεί ιδιαίτερην εντύπωση στα έργα του Νικολαΐδη είνε ή γαλήνη και ή ήρεμία πού τά χαρακτηρίζουν. Καί τά δύο τά θεωρώ συνέπειαν τής μεθόδου πού άκολουθεί, άλλ' επίσης και χαρακτηριστικά άναπόφευχτα πού προέρχονται από το είναι του. Κι' εδώ πάλιν σχετίζεται ο άνθρωπος με το έργο του. Όπως λείπει από τόν άνθρωπο το βαθύ, το συγκλονιστικόν πάθος λείπει και από τόν συγγραφέα, λείπει από το έργο. Άν αντίλογηση κανείς με παράδειγμα μέρη του Γαλάξιου Δουλουδιοϋ δε θα έχει δίκιο. Αύτος ο πόνος τής Ήανθής πού μείσεται γιατί δε θα νυχτώσει νυφική νύχτα γι' αύτην—δε θα γροικήση έμβρυο μητρικό (;) στα πλάχια νά σαλεύη—και μάνα μανούλλα δε θ' άκούση νά την πιδνε χειλάκια πού πρωτομιλοϋνε» μπορεί νά είνε τι πού μιιάζει με χωρίον τών αρχαίων ελλήνων τραγικών όμως δέν εκδηλώνει πάθος όπως το έννοούμε οι σύγχρονοι.

Μεσ στη σημερινήν ελληνική λογοτεχνία πού το σύνθημα είνε άκατάστατη και κάποτε δε ξέρει τί γυρεύει, ο Νικολαΐδης έχει μίαν θέση τελείως χωριστή. Είνε μεθοδικός, όπλισμένος με ύπομονή και το ύφος του κίμνει τά έργα του τά πράγματι καλοδουλεμένα νά μιιάζουν με φιλοκέντητα καλλιτεχνήματα, πού θυμίζουν πολύ την τεχνική τών «λευκαρίτικων». Καί όπως τά τελευταία είνε μιά καλλιτεχνική τιμή σήμερα για την Κύπρο, πού ως χθες άκόμη έφημ ζότανε μόνο για τόν χαλκό της, τά κρασιά της και την λατρεία της προς την Άφροδίτη, όμοια και τά έργα του Νικολαΐδη θα είνε μιά αρχή τιμής λογοτεχνικής στο Κυπριακόν ένομα.

γστ-νος.

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΕΙΝΕ ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΣ

(Από τὸ ἔργον τοῦ G. H. Lewes: Βίος καὶ ἔργα τοῦ Γκαίτε).

Ὅπως τὰ ἀπαλὰ στρογγύλα χαρακτηριστικὰ τῆς παιδικῆς φυσιογνωμίας μὲ τὸν καιρὸ ἀναπτύσσονται σὲ ὀριστικὰ σχήματα, ὅμοια καὶ τὰ ἠθικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ παιδιοῦ εἶνε τὸ προμήνυμα τοῦ χαρακτήρος τοῦ Ἄνδρος. Μολαταῦτα μία φανερὴ διακοπὴ συνεχείας, ποῦ γίνεται στὴν περίοδο τῆς νεανικῆς ἡλικίας, κάμνει τὸν νέο νὰ φαίνεται διαφορετικὸς ἀπὸ ὅ,τι ἦτον ὡς παιδί καὶ ὅπως θὰ εἶνε στὴν ὄριμη ἡλικία. Τὸν καιρὸ τῶν νιάτων, ὅπου τὰ πάθη ἀρχίζουν νὰ ταράζονται, ὁ χαρακτήρας ξεφεύγει κάπως ἀπὸ τὴν προδιαγραμμένην τροχιά, καὶ τὴν ζωὴν τὴν κυβερνᾷ τὸ πάθος πῶς πολὺ παρά ὁ χαρακτήρας. Ἄπ' αὐτῆ τὴν αἰτία βλέπουμε συχνὰ ἕνα φρόνιμο παιδί ν' ἀλλάξῃ σὲ παράτολμον νεανία. Ὅμως ὅχι σπάνια ἡ ἀδυναμία τῶν νιάτων ἀποκρυσταλλώνεται ἔπειτα ἀπὸ τὸν σκληρὸ χρόνον σὲ σύνεση.

Αὐτὴ βέβαια ἦτον ἡ περίπτωση τοῦ Γκαίτε, ποῦ ἂν πέθαινε νέος, ὅπως ὁ Σέλλεϋ ἢ ὁ Κήτε, θ' ἄφινε βέβαια ἕνα ὄνομα ἐνὸς ἀπὸ τοὺς πῶς πνευματώδεις — γιὰ νὰ μὴν ποῦμε παράξενους — ποιητῆς, ὅμως δὲ θὰ μπερδεύετο τὸν κριτικὸν του ὅπως συνέβη γιὰτὶ ἔζησεν ὀγδόντα δύο χρόνια καὶ εἶχε μπροσιὰ του πενήντα χρόνια ἀποκρυστάλλωσης γιὰ νὰ φθάσῃ σὲ ὀριστικὴν μορφή.

Ἄς ρίψουμε μίαν ματιὰ στὰ γνωρίσματα τῆς παιδικῆς του ἡλικίας ποῦ ὅσον ἀνεπαρκῆ καὶ ἂν εἶνε σιτὲς λεπτομέρειες τῶν μᾶς δείχνουν τὰ οὐσιώδη χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀνδρός.

Καὶ πρῶτα στὴν πολυμέρεια του. Σπάνια παιδί ἔδειξε τόσην ποικιλίαν ἰκανότητος. Ἡ πολυμορφὴ δράση τῆς ζωῆς τοῦ Γκαίτε προδιατυπώθηκε σιτὲς πολυειδεῖς κλίσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας του. Τὸν βλέπουμε ἕνα κανονικὸ, κάπως τυπικὸ, ἔ-

ρευνητικὸ, λογικευόμενον, συζητητικὸ παιδί, πρῶτον μελετητῆ, ἀδηφάγον ἀναγνώστη καὶ δυνατὸν λογικιστῆ ποῦ σκέφτεται γιὰ τὸν ἑαυτὸ του — τόσον ἀνεξάρτητα ποῦ ἐξ ἐπιτῶν ἀμφιβάλλει γιὰ τὴν ἀγαθοσργίαν τοῦ Δημοουργοῦ καὶ ἐπιτὰ ἐπιτῶν δυσπιστεῖ στὴν ἀρμοδιότητα καὶ τὴν Δικαιοσύνην τῆς ἀνθρώπινης κρίσης. Εἶνε ἐπινοητικὸς, ποιητικὸς, ὑπερήφανος, ἀξιαγάπητος, ζωηρὸς, μὲ πνεῦμα ῥοιχτὸν σὲ ὅλες τὰς ἐπιδράσεις, παλλόμενον ἀπὸ κάθε πνοὴ καὶ ὅμως πάντοτε κυρίαρχον ἐπάνω σὲ κάθε ἐνέργεια. Οἱ πῶς διαφορετικοὶ χαρακτήρες, οἱ πῶς ἀντίθετοι γνῶμες κινοῦν τὸ ἐνδιαφέρον του. Εἶνε τόσο μελετηρὸς ποῦ ἀσχολεῖται ἐναλλάξ μὲ τὰς γλώσσας, τὴν μυθολογίαν, τὴν ἀρχαιολογίαν, τὴν νομικὴν, τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ποίησιν καὶ τὴν θρησκείαν καὶ ὅμως βρίσκει καιρὸ νὰ διασκεδάσῃ, νὰ ἀπολαύῃ τὴν ζωὴν σὲ ὅλες τὰς τὰς μορφὰς καὶ νὰ ἀργοκοιμᾶται. Ταράζεται ἀπὸ μελαγχολίαν καὶ ἔχει διάθεσιν στὸν ρεμβασμὸν ποῦ τὸν ἀναγκάζει ν' ἀγαπᾷ τὴν μοναξιά.

Μολαταῦτα τὰ κυρίαρχα χαρακτηριστικὰ του εἶνε ἡ σοβαρότης, ἡ τυπικότης καὶ ἡ λογικότης. Δὲν εἶναι διόλου κακὸ παιδί. Δὲν προξενεῖ σιτὸς γονεῖς του ἀνησυχίαν καὶ ἀγωνίαν γιὰ τὸ τί θ' ἀπογίνει. Φαίνεται παραπολὺ κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του. Αὐτὸ ἀργότερον ἐμπέρδευε τοὺς κριτικὸς του, ποῦ δὲ μπορούσαν νὰ συμβιβάσουνε αὐτὴ τὴν αὐτεπιβολήν, τὴν ἔλλειψιν ἐνθουσιασμοῦ μὲ τὰς ἀντιλήψεις τῶν περὶ ποιητῶν. Βέβαια εἶχεν ἐνθουσιασμόν, ἂν ποτε ἀνθρώπος εἶχεν αὐτὸ ποῦ σημαίνει νὰ εἶνε γεμᾶτος ἀπὸ θεῖαν ἰδέαν (πλήρης Θεοῦ) καὶ μὲ τὸ φῶς τῆς νὰ ἐργάζεται σταθερὰ. Ὅμως πολὺ λίγο εἶχεν ἀπὸ τὸ ἄλλο εἶδος τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ποῦ σημαίνει τὴν ἐπανάστασιν τῶν αἰσθημάτων, ποῦ ἀρπάζουν καὶ παίρνουν ἐπάνω σιτὸς ὄμους τῶν τοὺς θρησκειολογικοὺς τὴν λογικὴν ποῦ δὲν ἔχει πῶς τὴν δύναμιν νὰ τὰ ὀδηγῇ, γιὰτὶ ἡ διάνοια του δὲν ἐπαίρνει τὴν κύριαν τῆς παρῶρση ἀπὸ τὰ αἰσθητά του. Ἐνεκα τούτου ἐνῶ ἐκείνον ποῦ μᾶς ἐκπλήσσει σιτὸς πῶς πολλοὺς ποιητῆς εἶνε ἡ αἰσθηματικότης μὲ τὰς ἰδιοτροπίαις τῆς, τὰς ἀδυναμίας τῆς καὶ τὰς εὐγε-

νικῆς πλάνης της, ἐκεῖνο πού μᾶς καταπλήσσει σὸν Γκαίτε—
τὸ Παιδί καὶ τὸν Ἄνδρα, ἀλλ' ὄχι καὶ σὸν Νέο—εἶνε ἡ διάνοια
μέ τῇ διαύγεια καὶ τῇ γαλήνῃ της. Ἐχθὸς ὄλων ἀδῶν
ὁ Γκαίτε ἔχει καὶ μίαν προκλητικὴν ἀσυνείδητα ἀπέναντι τῆς
πλάνης. Καὶ λέγω προκλητικὴν γαίτι ὄλοι εὐχαρίστως παρα-
βλέπουμε τὴν πλάνη τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, εἴτε γαίτι ἡ πλάνη
προκαλεῖ τὴ συμπάθεια μας, εἴτε γαίτι αὐτὴ ἡ πλάνη διαπι-
στῶνει κάποια κοινότητα παρόρμησης μεταξὺ ἐκείνων πού
σφάλλουν καὶ ἡμῶν καὶ σχηματίζει σπασμένους γέφυρους πού μᾶς
δείχνουν πού νὰ στηριχθοῦμε—οὐδὲς πού μᾶς μιλοῦν γιά τὲς
πληγὲς πού διεφύγαμε. Γι' αὐτὸ εἴμεθα καὶ ἀνίλει σὶ τὴ ψυχρὴ
σύνθεση πού ντροπιάζει τὴν ἀδυναμία μας καὶ δὲ ζητῶνται τὴν
ἐλεημοσύνη μας. Γιατί, ἔπειτα, ὄλοι διδάσκουμε τὴν σύνθεση
καὶ μυστικά τὴν ἀντιπαθοῦμε; Ἴσως γαίτι αἰσθανόμεθα βα-
θυὰ ὅτι ἡ ζωὴ δίχως τὲς εὐγενικὲς πλάνης της δὲ θὰ εἶχε διαρ-
κεῖς ἀπολαύσεις. Καὶ καταλαβαίνουμε ὅτι αὐτὰ τὰ σφάλματα,
πού φέρνει μία ἀσύνετη, ἀπερίσκεπτη πορεία, ἀπολύονται ἀπὸ
τὸ ἐνστικτον ἐκεῖνο πού εἰσηγείται σκοποῦς ἄλλους γιά τὴν
ὑπαρξὴ πέρα τῶν ὁρίων τῆς σύνθεσης. Αὐτὸς εἶνε ὁ λόγος πού ἡ
σφαλερὴ ζωὴ τῆς Μεγαλοφυΐας μᾶς ἐπιβάλλει ἀθάνατην συμ-
πάθεια.

Ἐπειτα ἀπὸ ὄλα αὐτὰ νομίζω ὅτι δύναμαι νὰ ἐρωτήσω ὄσους
ἀποροῦν γιά τὴ γαλήνη, τὴν αὐτοκρατούμενην ὑπεροχὴ τοῦ
Γκαίτε γέροντος, ἂν ἔπειτα ἀπὸ βαθύτερη σκέψη δὲν κατορθώ-
νουν νὰ συμβιβῶσουν αὐτὰ μέ τὲς ἀντιλήψεις των γιά τὰ φυσικὰ
τῶν ποιητῶν. Θαυμάζουμε τὴ λογικότητα ὄμως συμπαθοῦμε
τὴν αἰσθηματικότητα. Ἡ ἀντιπάθεια μας γιά τὴν μὴ ἔχει λόγο
τὸ ὑποθετικὸν ἀσυμφίβαστο της μέ τὴν ἄλλη. Ἄλλ' εἶταν εἶνας
ἄνθρωπος κατέχει μαζί μέ τὴν δυνατὴ θέληση καὶ διάνοια τὴν
πιδ βαθυὰν ἱκανότητα. Συγκίνησης, δὲ θὰ ὁμολογήσουμε ὅτι
αὐτὸς ἔχει τὴν πιδ ζωηρὴ σύνθεση τοῦ ὄ,τι διδάσκουμε καὶ
ὄ,τι ἀγαποῦμε; Τέτοιος ἦτον ὁ Γκαίτε. Ἄγριος, ἀνήσυχος,
ἀσκοπος, σφάλλων καὶ παράβολος ἀρκετὰ γιά νὰ ἱκανοποιῇ

καὶ τὸν πιδ φλογερὸ θαυμαστή τῶν τυχοδιωχικῶν φυσικῶν
τοῦ πνεύματος. Τὸ Παιδί καὶ ὁ Ἄνθρωπος σπάνια βρίσκον-
ταν σὸν Νέο.

Ἐνα χαρακτηριστικὸ δὲν πρέπει νὰ παροραθῇ ἡ Ἄνυπό-
μονη Εὐαισθησία του, πού ἐνώ τὸν ἐμπόδιζε νὰ γίνε-
ται καθολοκληρίαν κύριος τῆς τεχνικῆς ἐνός θέματος, βρίσκε-
ται πάντοτε σὶ τὸ βάθος τῆς πολύμορφης δράσης του μέ τὲς
κατευθύνσεις τὲς τόσο ἀντιθετικὲς μεταξὺ των. Ἦτο τόσον
ἀντικλητικὸς πού εὗρισκε παρόρμηση ἀπὸ κάθε τριγωνική του
ἐπίδραση, ἀλλὰ ποῖ δὲν ἦτο σταθερὸς γαίτι ἡ εὐαισθησία
του συνδέσταν μέ ἀνυπομονησία πού τὸν ἔκαμνε νὰ κουράζεται
πολὺ γρήγορα.

Ἐπάρχουν ἄνθρωποι πού μαθαίνουν πολλές γλώσσες δίχως
νὰ γίνονται καὶ κάτοχοι τῆς γραμματικῆς των. Ἄπὸ τοὺς τέ-
τοιους ἦτον ὁ Γκαίτε. Ἐρριχεν εὐκόλα τὴ δραστικότητα του
πρὸς μίαν νέα κατευθύνση ὄμως δὲν εἶχε τὴν ὑπομονὴ πού ἀρ-
χίζει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ καὶ προχωρεῖ λίγο-λίγο, ἐλαφρὰ σὶ τὴν ἐξα-
σφαλισμένη κατὰχτηση. Ὁμοῦς καὶ, ἔπειτα ἐπάνω σὶ τὴν
λεῖα του σὰν ἀστὸς, δὲ μπορούσε νὰ παραφυλάγη μέ γάτον ὑπο-
μονή. Σ' αὐτὴ τὴν ἀνυπομονησία βέβαια πρέπει νὰ λογαριά-
σουμε τὸ ὅτι πολλὰ ἔργα του ἔμειναν ἀποσπάσματα καὶ ἄλλα
τόσα εἶνε γραμμένα ἀρπαχτὰ σὲ μακριὰ χρονικὰ διαλείμματα.
Ὁ Προμηθεύς, ὁ Μωάμεθ, ἡ Φυσικὴ Κόρη,
ὁ Ἐλπίνωρ, ὁ Ἀχιλλεύς, ἡ Ναυσικὰ μένουν
ἀποσπάσματα. Ὁ Φάουστ, ὁ Ἐρμονι, ὁ Τάσσος,
ἡ Ἰφιγένεια, ὁ Μάϊστερ ἔμειναν πολλὰ χρόνια σὶ τὸ
χέρι του. Ὅ,τι μπορούσε νὰ γίνῃ μέσα σὲ λίγες μέρες—ὄσο
διαρκοῦσε ἡ παρόρμηση—ἐγινόταν μακρύτερα ἔργα ἀπλώνονταν
σὲ ὄλόκληρη σειρά χρόνων.

μετάφραση ἀπὸ τὸ ἀγγλικὸ.

γστ—νος.

AL

Τόπος αθηναϊκῆς

354